

Χορός, Άνθρωπος, Κοινωνία: Μια ανθρωπολογική ματιά, Νατ. Κουτσούγερα (άρθρο)

Ναταλία Κουτσούγερα

Χορός, Άνθρωπος, Κοινωνία: Μια ανθρωπολογική ματιά

Ένα δια-πολιτισμικό φαινόμενο

Από τις λεγόμενες «πρωτόγονες» κοινωνίες μέχρι τις σύγχρονες «δυτικές», ο χορός έχει θεωρηθεί μια πρωταρχική ανθρώπινη έκφραση. Άλλοτε ενταγμένες στη σφαίρα της ψυχαγωγίας και του ελεύθερου χρόνου και άλλοτε ως κομμάτι της «σοβαρής» πραγματικότητας, οι χορευτικές δραστηριότητες προκύπτουν από τη δημιουργική χρήση του ανθρώπινου σώματος στο χώρο και στο χρόνο. Σε αυτά τα πλαίσια, ο χορός έχει ιδωθεί ως μια σωματοποιημένη δράση ή τέχνη που υλοποιείται μέσα από τη λαϊκή καθημερινή πρακτική, την τελετουργία και την παράσταση που στοχεύει σε ένα ακροατήριο. Συνήθως, οι χορευτικές δράσεις αναφέρονται σε οπτικές αναπαραστάσεις κοινωνικών σχέσεων και αντανakλούν συναισθηματικές δομές που διαφοροποιούνται από κοινωνία σε κοινωνία. Παρόλα αυτά πολλοί υποστηρίζουν ότι ο χορός αποτελεί μια παγκόσμια γλώσσα, που διαθέτει κοινά χαρακτηριστικά. Ο κοινωνικός ανθρωπολόγος Paul Spencer τονίζει πέντε κοινές εκφάνσεις του χορού που συναντώνται σε διαφορετικές κοινωνίες: την καθαρτική (ή θεραπευτική) του διάσταση, την ενοποιητική του δυνατότητα, την μεταποιητική του δυναμική, την ανταγωνιστική του δομή και τέλος τη δυνατότητά του για εναλλακτική δράση, ως αντίθεση στο συμβατικό και το καθιερωμένο.

Ως επί το πλείστον, οι χοροί σε όλες τις κοινωνίες τοποθετούνται σε ένα συγκεκριμένο αισθητικό σύστημα ή αλλιώς σε ένα σύστημα τέχνης και πολιτισμού. Κάτι τέτοιο σημαίνει ότι αναπόφευκτα εμπλέκονται σε ένα ιεραρχικό μηχανισμό σχέσεων εξουσίας, που αποδίδει αξιολογικά χαρακτηριστικά στις χορευτικές μορφές και αναδεικνύει ορισμένα είδη χορού ως «ανώτερα» ή περισσότερο «δημοφιλή» από άλλα. Όπως το γούστο, έτσι και το στιλ της κίνησης, αποτελεί έναν τρόπο διάκρισης ανάμεσα στις κοινωνικές ομάδες. Οι μορφές χορού για παράδειγμα χρησιμοποιούνται από διαφορετικές κοινωνικές τάξεις, ενώ ορισμένα είδη απορρίπτονται ως «ανάρμοστα». Κάποια είδη χορού ωστόσο διαπερνούν γρήγορα τα σύνορα των

τόπων και των κοινωνικών τάξεων. Η ιστορία του τανγκό καταδεικνύει επί παραδείγματι, την ανάπτυξη των κινησιολογικών στιλ από τις γειτονιές του Buenos Aires στα σαλόνια του Παρισιού, για να καταλήξει ως «σεβαστό» είδος στις ανώτερες τάξεις του Αργεντινικού πληθυσμού τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα. Άλλες μορφές χορού (όπως το κλασικό μπαλέτο και ο «σύγχρονος» χορός), αφενός έχουν υπηρετήσει συγκεκριμένες πολιτικές ρύθμισης του γυναικείου και ανδρικού σώματος, αφετέρου όμως έχουν συμβάλει στην ανασηματοδότηση του σώματος, του φύλου και της κοινωνίας γενικότερα.

Μια ενσώματη επικοινωνία

Ο χορός ως κοινωνικό γεγονός, παράσταση ή τελετουργία συνιστά μια μορφή επικοινωνίας, με τον εαυτό και τον «άλλον», που αναδύεται ως αφήγηση σε ένα συνεχές ανάμεσα στο λεκτικό και το μη-λεκτικό, στο συνειδητό και το ασυνείδητο. [...]

Ο χορός ως κοινωνική πράξη

Το σώμα που χορεύει συμμετέχει δυναμικά σε μια διαδικασία προσωπικού αναστοχασμού, στην προσπάθεια του ατόμου να συγκροτήσει μια ενότητα του «εγώ». Παρόλα αυτά, η εικόνα που διαμορφώνει το άτομο που χορεύει για τον εαυτό του, μπορεί να είναι ευχάριστη, αλλόκοτη ή ακόμα και τρομακτική. Στην ουσία, ο άνθρωπος αναζητά τον εαυτό του στο χορό, μέσα από οικειότητες και ρωγμές, για να διαπραγματευτεί την ταυτότητά του, σε σχέση με το παρελθόν και το παρόν. Έτσι ο χορός βιώνεται ως διαδρομή και αναζήτηση. Αυτή η περιπλάνηση δεν είναι όμως μοναχική. Μέσα από τη συναισθαντικότητα, ωθούμαστε πάνω απ'όλα να αποκτήσουμε μια αίσθηση ενότητας με τους σημαντικούς «άλλους». Σε αυτή την προοπτική, ο χορός, δημιουργεί και συναρθρώνει την ιδέα της κοινότητας και μας βοηθά με έναν υποκειμενικό τρόπο να είμαστε κοινωνικοί.

[...]

Ναταλία Κουτσούγερα,

Dancetheater.gr

Ασκήσεις

1. **ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΑΡΘΡΟ** Το κείμενο είναι επιστημονικό άρθρο. Να εντοπίσετε χαρακτηριστικά γνωρίσματα αυτού του κειμενικού είδους, φέρνοντας συγκεκριμένα παραδείγματα, βλ. και ['Εκφραση-Έκθεση Γ' λυκείου, σ. 188](#).
2. Το κείμενο, ως **ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ ΣΕ ΑΠΛΟΥΣΤΕΡΗ ΜΟΡΦΗ** επιστημονικό άρθρο, είναι αρκετά απαιτητικό για τον μη ειδικό αναγνώστη. Να δουλέψετε σε ομάδες. Κάθε ομάδα θα αναλάβει να μελετήσει μια ενότητα του κειμένου και θα προσπαθήσει να αποδώσει γραπτά το νόημα με απλούστερο λόγο.
3. Να αναζητήσετε στα λεξικά τη σημασία των λέξεων: *εκφάνσεις, ανασηματοδότηση, συμβατικό, μεταποιητική, αλλόκοτος*.
4. Διαβάστε προσεκτικά το ακόλουθο απόσπασμα από το κείμενο: *Πολλοί υποστηρίζουν ότι ο χορός αποτελεί μια παγκόσμια γλώσσα, που διαθέτει κοινά χαρακτηριστικά. Ο κοινωνικός ανθρωπολόγος Paul Spencer τονίζει πέντε κοινές εκφάνσεις του χορού, που συναντώνται σε διαφορετικές κοινωνίες: την καθαρτική (ή θεραπευτική) του διάσταση, την ενοποιητική του δυνατότητα, τη μεταποιητική του δυναμική, την ανταγωνιστική του δομή και τέλος τη δυνατότητά του για εναλλακτική δράση, ως αντίθεση στο συμβατικό και το καθιερωμένο.*
  - Πώς αντιλαμβάνεστε τα κοινά χαρακτηριστικά που διακρίνει ο ανθρωπολόγος Spenser στην παγκόσμια γλώσσα του χορού;
  - Για την καθαρτική-θεραπευτική διάσταση του χορού μπορείτε να δείτε και το σχετικό απόσπασμα από τον [Ζορμπά](#), καθώς και το [απόσπασμα που αφορά τους αφρικανικούς χορούς](#).
5. Σύμφωνα με το κείμενο, ορισμένες μορφές χορού χρησιμοποιούνται από συγκεκριμένες κοινωνικές τάξεις, ενώ κάποια είδη διαπερνούν τα σύνορα των τόπων και των τάξεων, όπως πχ. το τάνγκο και το ζεϊμπέκικο. Συζητήστε το θέμα, αναφέροντας συγκεκριμένα παραδείγματα.
6. Ερευνήστε την ιστορία του τάνγκο, στην οποία αναφέρεται η συγγραφέας. Διαβάστε και την [παρουσίαση του βιβλίου Το τάνγκο του Horacio Sallas](#), όπου ο Ν.Ε. Καραπιδάκης σχολιάζει πώς το τάνγκο ξεκίνησε στην Αργεντινή από

τον κόσμο της υπαίθρου, της φτώχειας και της μετανάστευσης, και κατέκτησε το Παρίσι και τη Νέα Υόρκη.

7. Παρακολουθήστε το βίντεο [Mi Ultimo Tango en Atenas APURIMAC feat ΕΛΛΗ ΠΑΣΠΑΛΑ Official Video](#), στο οποίο ακούμε και βλέπουμε ένα μοντέρνο αργεντίνικο τάνγκο που τραγουδιέται στα ισπανικά, αλλά όλες οι λέξεις έχουν ελληνική ρίζα.

- Ποιες είναι οι εντυπώσεις σας από το βίντεο;
- Πώς συνδέεται η επιλογή των χώρων στους οποίους χορεύουν οι χορευτές και παίζουν οι μουσικοί με το τραγούδι και τον χορό;
- Να καταγράψετε τις ισπανικές λέξεις που ακούτε και βλέπετε στα πλακάτ και να τις μεταγράψετε στα ελληνικά.
- Να συζητήσετε το θέμα του γλωσσικού ή λεξιλογικού δανεισμού, όταν δηλαδή μία γλώσσα δανείζεται μια λέξη από μία άλλη, βλ. σχετικά και στην παρακάτω διεύθυνση:

 ΓΛΩΣΣΙΚΟΣ/ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟΣ
ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ

http://www.komvos.edu.gr/glwssa/odigos/thema_d12/d_12_thema.htm

8. Κάποια είδη χορού θεωρούνται «κατώτερα», κάποια «ανώτερα» και κάποια «ανάρμοστα». Ποια είναι η γνώμη σας για το θέμα;

9. *Στην ουσία, ο άνθρωπος αναζητά τον εαυτό του στον χορό, μέσα από οικειότητες και ρωγμές, για να διαπραγματευτεί την ταυτότητά του σε σχέση με το παρελθόν και το παρόν.* ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ
- Να αναρωτηθείς αν η σχέση σου με τον χορό μπορεί να σου αποκαλύψει κομμάτια της ταυτότητάς σου. Γράψε αυθόρμητα τις σκέψεις σου, όπως θα έγραφε στο ημερολόγιό σου.